

Tomasz Pawlak

FORMACJA LUDZKA KANDYDATÓW DO KAPŁAŃSTWA WEDŁUG „ZASAD FORMACJI KAPŁAŃSKIEJ W POLSCE” Z 1999 ROKU I UCHWAŁ II POLSKIEGO SYNODU PLENARNEGO

Prawodawca w kan. 232 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹ stwierdza: „Kościół ma obowiązek, a zarazem własne i wyłączne prawo kształcenia tych, którzy są przeznaczeni do świętej posługi”. Od czasu Soboru Watykańskiego II zostało wydane kilka dokumentów, które wskazują, jak powinna wyglądać formacja seminarzystów. W 1990 r. odbył się Synod Biskupów poświęcony formacji przyszłych kapłanów. Owocem tego Synodu była Adhortacja apostołska *Pastores dabo vobis*², w której znalazły się wskazówki dotyczące formacji alumnów. Formacja seminarzystów wymaga jednak zawsze uwzględnienia specyfiki Kościoła partykularnego, o czym przypomina prawodawca w kan. 242 KPK/83. Kościół w Polsce podjął próbę, aby postanowienia Kościoła powszechnego dostosować do warunków lokalnych.

Zgodnie z kan. 242 KPK/83 ustawodawcy partykularni powinni opracować program formacji kapłańskiej oparty na dokumentach prawa powszechnego.

KS. MGR LIC. TOMASZ PAWLAK – doktorant, Wydział Prawa Kanonicznego UKSW; e-mail: xtomekpaw@gmail.com

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, 25.01.1983, AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

² I o a n n e s P a u l u s II, *Adhortatio apostolica postsynodalis „Pastores dabo vobis”* [dalej cyt.: PDV], AAS 84 (1992), s. 657-804.

Uwzględniając *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*³, Konferencja Episkopatu Polski wydała program kształcenia kapłańskiego pt. *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce*⁴, który został zatwierdzony przez Kongregację Wychowania Katolickiego 26 sierpnia 1999 r. Wydanie tego dokumentu zbiegło się w czasie z zakończeniem II Synodu Plenarnego w Polsce, który trwał w latach 1991-1999. W aktach tego Synodu są również podane wskazówki odnośnie do formacji kapłańskiej.

Jednym z elementów formacji kapłańskiej jest formacja ludzka. W artykule zostanie podjęta próba ukazania, w jaki sposób prawodawca partykularny zaadoptował wytyczne prawodawcy powszechnego.

1. FORMACJA W OKRESIE PRZED SEMINARIUM

Jan Paweł II w Adhortacji apostolskiej *Pastores dabo vobis* stwierdza, że bez odpowiedniej formacji ludzkiej cała formacja kapłańska byłaby pozbawiona swego niezbędnego fundamentu (nr 43).

Formacja ludzka rozpoczyna się zanim kandydat wstąpi do seminarium duchownego. Prawodawca w kan. 233 § 1 zauważa, że cała wspólnota Kościoła ma obowiązek troszczyć się o budzenie powołań. Nie wystarczy jednak tylko troszczyć się o budzenie tych powołań, ale trzeba ewentualnym kandydatom zapewnić warunki do rozwoju odpowiednich predyspozycji, które w przyszłości mogą się okazać pomocne w dalszej formacji. Od kondycji rodziny w znacznym stopniu zależy budzenie, rozeznanie i urzeczywistnienie powołania (ZFK 29). Dziecko swoje wzorce osobowe wynosi z rodziny, a te następnie przekładają się na postawę życiową dorosłego człowieka, nie wyłączając kandydata do kapłaństwa. W formacji ludzkiej najistotniejsze jest obdarowanie kandydata dobrym przykładem cnót rodzinnych (ZFK 29). W Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym⁵ można odczytać następującą wskazówkę: „Dzieciom należy zapewnić takie wychowanie, aby osiągnąwszy wiek dorosły, z pełnym poczuciem odpowiedzialności mogły pójść za

³ Por. Congregazione per l'Educazione Cattolica, *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*; w: Congregazione per l'Educazione Cattolica, *Documenti (1969-1989). Formazione dei sacerdoti nel mondo d'oggi*, Libreria Editrice Vaticana 1990, s. 463-543.

⁴ Konferencja Episkopatu Polski, *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce*, Częstochowa 1999 [dalej cyt.: ZFK].

⁵ Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 526-606.

powołaniem, także duchownym” (nr 52). Na rodzicach spoczywa bardzo poważny obowiązek przygotowania dzieci do podjęcia różnych powołań⁶. Dokumenty Kościoła wskazują, że rodzice mają tak przygotować dzieci, aby w przyszłości mogły sprostać wszelkim rodzajom powołania, nie wyłączając powołania do kapłaństwa. Prawodawca w uchwałach II Synodu Plenarnego zauważył, że obowiązkiem duszpasterzy jest wspieranie rodzin w realizacji tego zadania⁷. Duszpasterze powinni podejmować takie działania, aby rodziny przygotowywały swoje dzieci do zadań wyłącznej służby w Kościele.

Kolejnym ważnym miejscem, w którym młody człowiek kształtuje swoją postawę, jest szkoła. To szkoła powinna stanowić harmonijną kontynuację wychowawczego dzieła rodziny (ZFK 33). W niej powinien kształtować cechy ludzkie, które w dorosłym życiu pomogą budować jego relacje w społeczeństwie. Szczególnie ważną rolę w formowaniu dojrzałości odgrywa katecheza. Nie może ona ograniczyć się tylko do przekazania pewnych informacji z zakresu wiedzy religijnej, ale jej zadaniem jest wychowywanie młodego człowieka. Szkoła powinna prowadzić do ukształtowania stałych zasad moralnych zgodnych z nauczaniem Kościoła.

Kościół w Polsce przypomina, że w dzieło formacji ludzkiej w sposób szczególny powinni być zaangażowani ludzie świeccy. Przyszli kandydaci do kapłaństwa wywodzą się spośród świeckich, a zatem to środowisko w znaczny sposób wpływa na ukształtowanie ludzkich przymiotów. Świecy mogą włączać się w dzieło formacji w ramach duszpasterstwa parafialnego, szczególnie zaś ruchów i stowarzyszeń, które działają w ramach tego duszpasterstwa. Analiza dokumentów polskiego prawa partykularnego pozwala wysunąć wniosek, że szczególna rola przypada w tym zadaniu katechetom, nauczycielom, wychowawcom i animatorom młodzieży. Ponadto zachęca się świeckich do uczestniczenia w różnych ruchach i stowarzyszeniach, które mogą stanowić ośrodki formowania i dojrzewania powołań (ZFK 36).

Instytucją, która może mieć wpływ na formację ludzką, jest niższe seminarium. Prawodawca w kan. 243 KPK/83 stwierdza, że biskup diecezjalny, gdy uzna to za wskazane, powinien powołać taką instytucję lub jej podobną. W niższym seminarium adepci powinni otrzymać nie tylko wykształcenie humanistyczne i naukowe⁸, ale także specjalną formację religijną. Poprzez tę

⁶ Por. S. C z e r w i k, *Osoby odpowiedzialne za formację kapłańską*, „Ateneum Kapłańskie” 505 (1993), s. 429.

⁷ *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Poznań 2001, nr 45 [dalej cyt.: II PSP].

⁸ Por. A. B o r o w s k i, *O wykształceniu humanistycznym duchownych*, „Ateneum Kapłańskie” 537-538 (1998), s. 165-190.

instytucję Kościół pielęgnuje ziarna powołań zasiane w chłopięcych sercach, stara się je rozpoznawać i wspomagać ich rozwój (ZFK 42). Głównym zadaniem tej instytucji jest kształtowanie osobowości uczniów i zaprawianie do pracy nad sobą (ZFK 48). Osoba, która podejmuje kształcenie w niższym seminarium, powinna być wychowywana w duchu posłuszeństwa, w modlitwie i oświeceniu się nauce, w czystości, karności, wolności synów Bożych i w umiłowaniu Kościoła (ZFK 48). Z tego wynika, że formacja ludzka jest priorytetem, na który powinni zwrócić uwagę wychowawcy kształcący młodzież w tej instytucji. Ma temu sprzyjać otwieranie adeptów niższych seminariów na współczesne wartości kulturalne i zdobywanie umiejętności budowania relacji z innymi ludźmi (ZFK 51).

W budzeniu i formacji powołań kapłańskich istotną rolę pełnią duszpastarze (ZFK 32). Świadczenie życia kapłanów jest tym czynnikiem, który wpływa na formowanie postaw ludzkich dla wszystkich wiernych, a w sposób szczególny na młodych ludzi. Uchwały II Polskiego Synodu Plenarnego wskazują, że postawa osób duchownych w znaczny sposób wpływa na postawy wiernych. Wierni oczekują, aby duchowni byli dla nich przede wszystkim wzorem cech ludzkich. Szczególnie młodzi katolicy oczekują ewangelicznego świadectwa postawy czynnej miłości pasterskiej księży i osób konsekrowanych (nr 35). Od tych właśnie osób oczekuje się „szacunku i życzliwości wobec każdego, cierpliwości i umiejętności słuchania, zdolności uczestniczenia w radościach i smutkach parafian, pokory i niepobłażliwej wyrozumiałości, umiejętności poświęcania się i dyspozycyjności niezależnie od pory dnia, czynnej pomocy we wszystkich trudnych sytuacjach życia, zwłaszcza tam, gdzie wszyscy zawiedli” (II PSP 35). Wymienione cechy mają stanowić wzór życia kapłańskiego. Młodzi ludzie, którzy zastanawiają się nad swoim powołaniem do służby Bożej jeszcze przed wstąpieniem do seminarium duchownego, kształtują w sobie ideał kapłana i dlatego ten pierwszy obraz kapłaństwa będzie rzutował na przyszłą postawę w kapłaństwie⁹. Wymienione cnoty, które duchowni powinni rozbudzać u wiernych, nie tworzą katalogu zamkniętego. Stanowią one przykład tego, w jaki sposób przez świadectwo życia można formować cechy ludzkie.

Na podstawie powyższych analiz należy dojść do wniosku, że formacja ludzka stanowi fundament całej formacji kapłańskiej. Jednak nie zaczyna się ona z chwilą wstąpienia osoby do seminarium duchownego, ale w momencie rozpoczęcia procesu wychowawczego przez rodzinę, a także przez instytucje

⁹ Por. J. Baniak, *Istota i wartość egzystencjalna kapłaństwa hierarchicznego w interpretacji i ocenie młodzieży polskiej*, „Communio” 1996, nr 3, s. 111-112.

powołane do pomocy w tym zadaniu. Zasadnicza część formacji kandydata do kapłaństwa odbywa się w seminarium duchownym, które jest miejscem kontynuowania jego formacji ludzkiej.

2. URZECZYWISTNIANIE CZŁOWIECZEŃSTWA

W *Zasadach formacji kapłańskiej* czytamy: „Od początku formacji, a także przez czas jej trwania oraz przy pomocy innych sposobów i metod, powołany powinien urzeczywistniać swoje człowieczeństwo” (ZFK 151). Każdy alumn powinien angażować się w to, aby ideał człowieczeństwa stawał się w nim coraz bardziej obecny. Na znaczenie tego aspektu życia w wychowaniu seminarijnym zwracają uwagę dokumenty *Vaticanum II*.

W dekrecie o formacji kapłańskiej¹⁰ Ojcowie soborowi podkreślili, że: „przez mądrze zaplanowane kształcenie należy w alumnach doskonalić także należytą dojrzałość ludzką, którą potwierdza pewna wewnętrzna stałość, zdolność do podejmowania rozważnych decyzji i właściwy sposób osądzania zdarzeń i ludzi. Niech alumni przyzwyczajają się rozwijać prawidłowo własne zdolności oraz wyrobią w sobie siłę ducha i niech nauczą się cenić te zalety, które u ludzi cieszą się dużym uznaniem i zjednują słudze Chrystusa sympatię i szacunek; należą do nich: szczerłość ducha, nieustanne zabieganie o sprawiedliwość, dotrzymywanie przyrzeczeń, życzliwość w postępowaniu, w rozmowie zaś skromność, połączona z miłością” (nr 11). W dokumencie tym Ojcowie soborowi podkreślili, że w trakcie formacji seminarysty w sposób szczególny należy zwrócić uwagę na formowanie dojrzałości ludzkiej. Taką formację ma jednak podjąć przede wszystkim sam kandydat do kapłaństwa. Rola wychowawców i wykładowców polega na tym, aby ukazać sens i cel takiej formacji. Mają oni pomóc kandydatowi do kapłaństwa dokonywać samooceny¹¹. Natomiast seminarzysta ma być przekonany o potrzebie pracy nad własnym charakterem, który formuje się przez postawę wyrzeczenia swojej prywatności¹². Musi on wiedzieć, że wysiłek, którego dokona, pomoże mu w jego przyszłej pracy duszpasterskiej.

¹⁰ Sobór Watykański II, *Dekret o formacji kapłańskiej „Optatam totius”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje*, s. 288-301.

¹¹ Por. I. Werbiński, *Formacja seminarysty jako przygotowanie do życia kapłańskiego*, „Roczniki Teologiczne” 28-29 (1991-1992), z. 5, s. 73.

¹² Por. H.U. von Balthasar, *Gli stati di vita del cristiano*, Milano 1985, s. 237.

„Naczelną zasadą formacji ludzkiej, przejawiającej się w postawie szacunku i miłości wobec każdego człowieka, jest traktowanie siebie i każdego innego jako osoby” (ZFK 152). Kandydat do kapłaństwa ma przede wszystkim kształtować w sobie miłość, która jest fundamentem nie tylko wiary katolickiej, ale również zasadą uznawaną w całej społeczności. Wyznawcy innych religii czy też niewierzący uznają miłość za jedną z podstawowych zasad obowiązujących w świecie. Właściwe ukształtowanie postawy miłości przez seminarzystę stanowi doskonałą pomoc w tym, aby podejmować działania duszpasterskie z innymi ludźmi, zarówno katolikami, jak też osobami spoza tej wspólnoty. Formacja ludzka jest również istotna „ze względu na tych, do których jest skierowana jego misja” (PDV 43). Ustawodawca partykularny w Polsce wskazał, że u seminarzystów należy kształtować głębokie poczucie własnej podmiotowości, a także świadomość klimatu miłości (ZFK 153). To zachowanie poczucia własnej podmiotowości jest uzależnione od realnego widzenia osoby ludzkiej. Kandydat do kapłaństwa musi widzieć zarówno swoje zalety, jak też wady. Właściwy obraz samego siebie powinien mobilizować alumna do rozbudzania rozwoju własnej osoby i integracji życia (ZFK 153). Seminarzysta powinien dzięki temu przewycięzać swoje wady, ale także dążyć do rozwoju swoich talentów. Ważnym elementem jest zdolność realnej samooceny, wyrażanej w formie zdrowej samokrytyki (ZFK 154). Samokrytyczne spojrzenie na siebie ułatwia przede wszystkim eliminowanie przez kandydata złych nawyków i niewłaściwych postaw. Motywuje jednocześnie do odkrycia i rozwijania naturalnych predyspozycji kandydata do kapłaństwa. Uchwały II Polskiego Synodu Plenarnego wskazują, że kandydat do kapłaństwa powinien rozwijać i doskonalić takie cechy jak: „umiłowanie prawdy, prawość, rzetelność, wewnętrzna wolność, szacunek wobec każdej osoby, poczucie sprawiedliwości, wierność danemu słowu, współczucie, wrażliwość na cierpiących, konsekwentne postępowanie, jednoznaczność słów i czynów, zrównoważony sąd i postępowanie, zdolność do utrzymania więzi z innymi, uprzejmość, gościnność, pogoda ducha, szczerowość w słowach i intencjach, roztropność, dyskrecja, wieloduszność, gotowość do zrozumienia, przebaczenia i pocieszenia, umiejętność porozumiewania się” (nr 59). Powyższy katalog cech jest otwarty. Są w nim wymienione tylko najważniejsze cnoty, które powinien posiadać kandydat do kapłaństwa. Każdy alumn powinien troszczyć się, aby rozwijać wspomniane przymioty. Jeśli zaś nabył sprawność w którymś z nich, to powinien ten talent w sobie doskonalić.

Rozpoznanie prawdy antropologicznej wyraża konieczność dynamicznego i permanentnego poznawania prawdy. Umiłowanie prawdy jest podstawowo-

wym wymogiem formacji ludzkiej, dlatego „należy podjąć rzetelną troskę o wierność słowu, uczciwość, rzetelność opinii i sądów u kandydata do kapłaństwa” (ZFK 154).

Podsumowując, można stwierdzić, że w cytowanych dokumentach prawodawca podkreślił, że seminarium duchowne to miejsce, w którym ma się urzeczywistniać człowieczeństwo alumna. Kandydat wchodzący do seminarium jest już w pewnym stopniu uformowany, ale to nie oznacza, że jego formacja ludzka została ukształtowana w sposób całkowity. Czas przebywania w seminarium pozwala uzupełnić braki w formacji ludzkiej i rozwijać przymioty alumna. Cechy charakteru wskazane przez obydwie dokumenty nie stanowią katalogu zamkniętego. Zarówno formatorzy seminaryjni, jak też sami alumni mają za zadanie troszczyć się o to, aby praca nad formacją ludzką przyniosła wymierne efekty. Urzeczywistnianie człowieczeństwa jest ważne nie tylko z punktu widzenia korzyści seminarzystów, ale również dla tych osób, do których przyszedli kapłani będą posłani z pracą duszpasterską.

3. KSZTAŁTOWANIE MIŁOŚCI I UCZUCIOWEJ DOJRZAŁOŚCI SEMINARZYSTY

W procesie kształtowania kandydata do kapłaństwa doniosłą rolę odgrywa dojrzałość uczuciowa, która jest wynikiem prawdziwej i odpowiedzialnej miłości. Taka miłość ma ogarniać fizyczną, psychiczną i duchową sferę życia (PDV 43). Właściwe pojęcie miłości u kandydata do kapłaństwa wpływa na ukształtowanie jego dojrzałości ludzkiej. Ważną rolę w tym procesie odgrywa wychowanie seksualne, gdyż współczesna kultura „na ogół banalizuje ludzką płciowość, interpretując ją i przeżywając w sposób ograniczony i zubożony, odnosząc ją jedynie do ciała i egoistycznej przyjemności”¹³. Poglądy dotyczące sfery seksualnej przenika wpływ środowisk liberalnych przez co młody człowiek nie zawsze w sposób kompletny jest w stanie przyjąć doktrynę Kościoła w tym względzie¹⁴. Pewne uchybienia, którymi seminarzysta może być dotknięty w tej sferze, należy wyrównywać w procesie formacji seminaryjnej, ponieważ w środowiskach rodzinnych, z których wywodzą się powołania kapłańskie, także mogą w tym zakresie istnieć zaniedbania, a czasem nawet po-

¹³ I o a n n e s P a u l u s II, *Adhortatio apostolica „Familiaris consortio”*, AAS (1982), nr 37.

¹⁴ Por. A. P o t o c k i, *Religia w szkole wobec postaw młodzieży w obszarze moralności seksualnej i małżeńskiej*, „Ateneum Kapłańskie” 628 (2013), s. 461-476.

ważne braki (PDV 43). *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce* określają działania, poprzez które alumni mogą wypracować dojrzałość w tej dziedzinie. Seminarzyści powinni przede wszystkim wykazać umiejętność dojrzałego przeżywania wartości własnej i cudzej płci (ZFK 155). „Płciowość wywiera wpływ na wszystkie sfery osoby ludzkiej w jedność jej ciała i duszy. Dotyczy ona szczególnie uczuciowości, zdolności do miłości oraz prokreacji i – w sposób ogólniejszy – umiejętności nawiązywania więzów komunii z drugim człowiekiem”¹⁵. Ten passus przypomina, że każdy człowiek jest powołany do dojrzałego przeżywania płciowości. Taka dojrzałość jest konieczna do budowania relacji z drugą osobą. Brak takiej dojrzałości skutkuje poważnymi trudnościami, a nawet niezdrowymi zaburzeniami w tej dziedzinie życia. Praca duszpasterska kapłana jest ciągle związana z nawiązywaniem relacji z różnymi osobami. Jeżeli kandydat do kapłaństwa nie potrafi takich relacji poprawnie budować, to nie może prawidłowo wykonywać swojej posługi. Można zatem stwierdzić, że brak uporządkowania w sferze dojrzałości uczuciowej jest nie tylko destruktywny dla samego seminarzysty, ale także uniemożliwia spełnianie w przyszłości posługi duszpasterskiej. Przeżywanie płciowości musi być ukierunkowane przez kandydata do kapłaństwa na cel, czyli królestwo Boże jako rzeczywistość ostatecznej afirmacji miłości (ZFK 155).

Prawidłowe spojrzenie na płciowość domaga się przede wszystkim szacunku i umiłowania czystości (ZFK 155). Każdy jest powołany do czystości zgodnie ze swoim stanem życia (KKK 2348). W przypadku kandydatów do kapłaństwa kształtowanie tej postawy ma ostatecznie prowadzić do przeżywania celibatu. Warto zauważyć, że autentyczne przeżywanie miłości w celibacie nie polega na deprecjonowaniu wartości własnej płci lub też lekceważeniu jej w innym człowieku (ZFK 155). Seminarzysta nie może żyć w przekonaniu, że podejmując życie w celibacie, jest z tego powodu bardziej wartościowy od innych osób. Należy ukazać powołanemu, że jego misja różni się od innych form życia, ale ma go to otwierać na pełne szacunku traktowanie tych, którzy odczytali inną formę powołania. Kościół przestrzega przed niebezpieczeństwem przyjęcia innej skrajności. Ustawodawca partykularny uwrażliwia na to, aby „nie tolerować przeżywania płciowości w kategoriach uprzedmiotowiających, charakterystycznych dla współczesnej kultury i obyczajów” (ZFK 155). Współczesna cywilizacja promuje różne negatywne wzorce spoglądania na płciowość. Traktuje ją w sposób hedonistyczny, wyzuwając z odniesienia międzyosobowego. Każdy kandydat do kapłaństwa wywodzi się spośród spo-

¹⁵ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 1992 [dalej cyt. KKK], nr 2332.

łeczności i dlatego pewne negatywne wzorce w mniejszym lub większym stopniu przenikają do jego świadomości. Zadaniem seminarium pomoc alumnowi w krytycznym spojrzeniu na negatywne zjawiska, a także ukazanie tych, które zostały wpisane przez Boga w naturę człowieka. Seminarzysta powinien nie tylko zaakceptować takie stanowisko w sposób intelektualny, ale także powinien nabrać przekonania, że tylko taka postawa prowadzi do budowania jego dojrzałej postawy uczuciowej.

Praktycznym sprawdzianem dojrzałej postawy w sferze uczuciowej jest sposób odnoszenia się seminarzystów do siebie oraz umiejętność budowania relacji z kobietami i mężczyznami¹⁶. Dojrzałość emocjonalna nie poprzestaje na egoistycznym zaspokojeniu popędu, ale obejmuje oblubieńczy wymiar miłości wyrażającej się w szacunku i czystości¹⁷.

Odnosząc się do dojrzałości uczuciowej należy odwołać się do Instrukcji Kongregacji Wychowania Katolickiego z 4 listopada 2005 r. dotyczącej kryteriów rozeznawania powołania w stosunku do osób z tendencjami homoseksualnymi¹⁸. Wspomniany dokument przypomina, że kandydat do posługi kapłańskiej musi osiągnąć dojrzałość afektywną, która pozwoli mu właściwie odnosić się do kobiet i mężczyzn, co następnie umożliwi mu rozwinąć prawdziwy zmysł ojcostwa duchowego w stosunku do wspólnoty kościelnej¹⁹. Dokument wskazuje, że wśród kandydatów mogą pojawić się osoby, u których pojawiają się tendencje homoseksualne, mogące być wynikiem nieskończonego procesu dorastania. Prawodawca jednak zaznacza, że takie tendencje muszą być przewyciężone przynajmniej trzy lata przed święceniami diakonatu²⁰. Problem homoseksualizmu jest relatywnie nowy, dlatego w dokumentach polskiego ustawodawstwa partykularnego dotyczących formacji kapłanów i kandydatów do kapłaństwa nie ma norm wskazujących rozwiązania. Z tego względu w formacji należy uwzględnić wskazówki udzielone przez Instrukcję Kongregacji Wychowania Katolickiego. Dokument przypomina, że formacja ludzka jest niezbędnym fundamentem wszelkiej formacji, a jednym

¹⁶ Por. Congregazione per l'Educazione Cattolica, *Orientamenti sull'amore umano. Lineamenti di educazione sessuale*, w: *Enchiridion Vaticanum*, t. IX, Bologna 1987, s. 436.

¹⁷ Por. H. M u s z y ń s k i, *Istotne wymiary formacji kapłańskiej*, „Ateneum Kapłańskie” 504 (1993), s. 241.

¹⁸ Por. Congregatio de Institutione Catholica, *Instructio circa criteria ad vocationes discernendas eorum qui inclinantur ad homosexualitatem, intuitu admissionis ad Seminarium et ad Ordines Sacros*, AAS 97 (2005), s. 1007-1012.

¹⁹ Por. tamże, nr 1.

²⁰ Por. tamże, nr 2.

z jej istotnych elementów jest dojrzałość uczuciowa²¹. Zadaniem Kościoła jest upewnić się, czy kandydat taką dojrzałość już osiągnął. Instrukcja wskazuje, że osoby odpowiedzialne powinny dołożyć wysiłku w rozeznaniu takiej dojrzałości u kandydata. Tymi osobami są: biskup lub przełożony zakonny oraz rektor i formatorzy seminaryjni²². Ważną rolę w tym procesie odgrywa kierownik duchowy, który ma obowiązek „ocenić wszelkie cechy osobowości kandydata i upewnić się, że nie występują u niego zaburzenia natury seksualnej, które są nie do pogodzenia z kapłaństwem”²³. W przypadku, gdy kierownik duchowy lub spowiednik odkryje tendencje homoseksualne, ma obowiązek odwieść kandydata od decyzji o przyjęciu sakramentu kapłaństwa.

4. KSZTAŁTOWANIE DOJRZAŁEJ WOLNOŚCI

Osoby „przygotowujące się do kapłaństwa powinny być świadome tego, że wychowanie i samowychowanie do odpowiedzialnej wolności należą do istoty formacji ludzkiej” (ZFK 156). Formacja seminaryjna we współczesnym świecie jest trudnym zadaniem. Seminarzysta z jednej strony jest poddawany presji współczesności, która ma zafalszowany obraz wolności, przejawiający się głównie w jej nadinterpretacji²⁴. Z drugiej – kandydat do kapłaństwa ma jasno określony cel, który prowadzi do wolności wyboru drogi życiowej, a wiedzie ona przez oddanie się Chrystusowi, wolność od zagrożeń materializmu i przyjęcie zobowiązań życia kapłańskiego, które są niezrozumiałe z punktu widzenia dzisiejszego liberalizmu²⁵. Te dwie przeciwstawne koncepcje w znaczny sposób oddziałują na świadomość alumnów i mogą prowadzić do napięcia i zagubienia. Z tego względu należy kandydatów do kapłaństwa przestrzegać przed wypaczaniem wolności zarówno w postaci jej absolutyzacji, jak też minimalizacji (ZFK 156).

„Wolność jest w człowieku siłą wzrastania i dojrzewania w prawdzie i dobru; osiąga ona swoją doskonałość, gdy jest ukierunkowana na Boga, który jest naszym szczęściem” (KKK 1731). Wolność ma za zadanie czynić człowieka odpowiedzialnym za swoje czyny. Zatem postęp w cnocie, poznanie dobra i asce-

²¹ Por. tamże, nr 3.

²² Por. tamże.

²³ Tamże.

²⁴ J. M a r i a ń s k i, *Wolność jako wartość w procesie przemian. Refleksje socjologiczne*, „Ateneum Kapłańskie” 537-538 (1998), s. 210-211.

²⁵ Z. K r o p l e w s k i, *Doświadczenie wolności i posłuszeństwa w seminarium duchownym. Refleksja psychologiczna*, „Ateneum Kapłańskie” 537-538 (1998), s. 192.

za mają pomóc w panowaniu woli nad czynami (KKK 1734). Wolność dla osoby przygotowującej się do kapłaństwa jest zawsze związana z samoograniczeniem. Seminarzysta, wybierając drogę powołania kapłańskiego, przez sam wybór dokonuje ograniczenia swojej wolności. Ten pierwotny wybór ogranicza pole kolejnych wyborów. Te ograniczenia wynikają z odpowiedzialności za swoje powołanie, z zasad religijnych i moralnych, które są w sposób pierwotniejszy akceptowane²⁶.

Formowanie dojrzałej postawy wolności u seminarzystów dotyczy różnych sfer osobowości człowieka. Wolność myślenia to umiejętność umysłowego rozważania wielu hipotetycznych rozwiązań oraz umiejętność wyboru jednego z nich²⁷. Pozwala ona na krytyczne przyjmowanie przekonań i umiejętność wyrabiania w sobie poprawnych sądów. Jest to ważne obecnie, gdy mass media, unifikacja sposobów życia lub myślenia pozbawiają ludzi prawa do własnego zdania²⁸. Jednocześnie alumni w ramach odrzucenia takiej postawy nie mogą popaść w skrajną przeciwność, gdyż to może doprowadzić do bierności, krytykanctwa i izolacji. Takie zaś postawy kolidują z kierunkiem formacji ku autentycznej wolności (ZFK 156).

Wolność w sferze uczuć to umiejętność przeżywania różnych emocji pod względem ich siły i jakości²⁹. Współczesna kultura dąży do wyeliminowania wolnego przeżywania emocji, szczególnie tych związanych z lękiem i niepokojem³⁰. Kandydatom do kapłaństwa trzeba dać możliwość konstruktywnego przeżywania tej rzeczywistości³¹, które może stać się siłą napędową rozwoju jednostki (PDV 8).

Wolność w sferze działania dotyczy wyborów różnych przejawów zewnętrznej aktywności człowieka. W podejmowaniu takowych działań kandydat do kapłaństwa powinien ukształtować w sobie poczucie panowania nad swoimi czynami³².

Wychowanie seminarzystów do wolności powinno uczyć przede wszystkim doświadczenia w przeżywaniu wspólnoty, rezygnacji z siebie na rzecz drugiego³³. Wymaga ono indywidualnego podejścia do każdego alumna. Takie wychowanie ma prowadzić do samookreślenia się seminarzysty (ZFK 156). Dzię-

²⁶ Tamże, s. 196.

²⁷ Por. tamże, s. 195.

²⁸ Por. tamże.

²⁹ Tamże, s. 196.

³⁰ Por. tamże, s. 194.

³¹ Por. tamże, s. 196.

³² Por. tamże.

³³ Por. tamże, s. 208.

ki temu adept do kapłaństwa powinien poznać siebie, swoje ograniczenia, swoje dobre i złe strony. Samookreślenie ma zmierzać do twórczego rozwoju własnej osobowości. Wychowanie do wolności ma także budować relacje z innymi. Potrzebna jest świadomość indywidualności, ale równocześnie wymaga się umiejętności bycia z innymi³⁴. W tej sferze jest ważne, aby kandydat do kapłaństwa nauczył się właściwie rozumianej tolerancji, a także umiał poszanować prawo innych (ZFK 156). Z tej racji alumni powinni przełamywać własną anonimowość i bierność oraz czynnie kształtować własne uczestnictwo we wspólnocie (ZFK 156). W przeciwnym razie przyszli kapłani nie będą zdolni do dialogu z innymi i będą się utwierdzać w postawie izolacji wobec społeczności, w której przyjdzie im pracować i żyć³⁵.

Szczególny wpływ na właściwe kształtowanie wolności u seminarzystów mają przełożeni seminaryjni. Prawodawca w KPK/83 zaleca, aby przełożeni czuwali nad zachowaniem dyscypliny wśród alumnów (kan. 239 § 3; kan. 240). Ważnym środkiem do uczenia się przeżywania wolności ma być regulamin seminaryjny (kan. 243). Nie może być on traktowany jako narzędzie do egzekucji i kar za nieposłuszeństwo. Z drugiej strony nie może być postrzegany jako formalność przewidziana przez prawo, którą można lekceważyć. Rozsądne potraktowanie regulaminu przez przełożonych i alumnów sprzyja ukształtowaniu zdrowej postawy wobec wolności.

5. FORMOWANIE ODPOWIEDZIALNEGO SUMIENIA

Ojcowie soborowi w Konstytucji *Gaudium et spes* podkreślili, że „sumienie jest najskrytszym ośrodkiem i sanktuarium człowieka, w nim pozostaje on sam z Bogiem” (nr 16). Sumienie moralne nakazuje osobie dokonywać czynów dobrych a unikać tych, które powodują zło (KKK 1777-1778). Warto zauważyć, że kształtowanie sumienia jest jednym z elementów formacji ludzkiej alumna. Katechizm Kościoła Katolickiego podaje, że wychowanie sumienia jest zadaniem całego życia i powinno być realizowane od najmłodszych lat człowieka (KKK 1784). Formowanie sumienia stanowi centralną rolę w całym procesie formacji ludzkiej kapłana (ZFK 157). Prawidłowo ukształtowane sumienie kandydata do kapłaństwa jest konieczne, aby w przyszłości mógł on

³⁴ Por. I. Werbiński, *Duchowość kapłana diecezjalnego*, „Ateneum Kapłańskie” 607 (2010), s. 449.

³⁵ Por. J. Bagrowicz, *Radość bycia kapłanem – konsekrowanym dla zbawienia świata*, „Ateneum Kapłańskie” 606 (2010), s. 221.

być dobrym kierownikiem dla sumień osób powierzonych jego trosce duszpasterskiej. Wierni oczekują ponadto od kapłana świadectwa życia zgodnego z zasadami moralnymi. Kapłan, który jest posłany aby formować ludzkie sumienia, sam powinien się troszczyć o własne sumienie³⁶. Uchwały II Polskiego Synodu Plenarnego podają, że „katolicy jako postawy życia ewangelicznego upatrują u duchownych cech autentycznego, głębokiego człowieka: mądrego, uczciwego, roztropnego, łagodnego, skromnego, pokornego, radosnego i poważnego gdy trzeba, kulturalnego i wolnego od nałogów. Brak tych ludzkich cech u prezbitera staje się dla niektórych pretekstem do życia niezgodnego z Ewangelią” (nr 36).

Formowanie sumienia powinno odbywać się w duchu posłuszeństwa wiary (ZFK 157). Światłem w formowaniu sumienia jest słowo Boże³⁷ i dlatego należy je przyjmować przez wiarę i modlitwę. Prawidłowe kształtowanie sumienia dokonuje się przez świadectwo i rady innych ludzi, dary Ducha Świętego oraz podążanie za nauczaniem Kościoła (KKK 1785).

Z tego względu zaleca się, aby oprócz wykorzystania środków i kryteriów formacji duchowej uwrażliwiać sumienie alumna na problemy wspólnoty seminaryjnej. Powinno wyrażać się to w realnym zaangażowaniu w życie wspólnoty, oddawaniu na służbę swoich talentów oraz radykalnym sprzeciwie wobec zła (ZFK 157). Wszelkie przejawy tolerancji wobec zła powinny być sygnałem jakiegoś braku, który występuje w sumieniu alumna.

Każdy kandydat do kapłaństwa powinien być świadomy, że jest autorem swojego działania moralnego (ZFK 157). Powinien także mieć świadomość, że wybory moralne, których dokonuje, wiążą się z odpowiedzialnością. Z tego wynika, że formowanie sumienia w znacznym stopniu wiąże się z właściwym postrzeganiem wolności przez alumna. Człowiek odpowiedzialny to taki, który odpowiada na świat i za świat, którego jest częścią³⁸. Seminarzysta z prawidłowo ukształtowanym sumieniem to taki, który w sposób całościowy odpowiada za swoje czyny. W praktyce odpowiedzialność alumnów powinna objawiać się w sprawach życia codziennego i trosce o ich dobro wspólne (ZFK 158). Ojcowie soborowi w Dekrecie *Optatam totius* zaznaczyli, że „dyscyplinę życia seminaryjnego należy uważać nie tylko za skuteczną podporę wspólnego życia i miłości, lecz także niezbędną stronę całego wychowania, potrzebną do osiągnięcia panowania nad sobą, gruntownego rozwoju dojrzałości osobowej oraz wykształcenia innych cech osobowościowych [...]. Owa dyscyplina powinna

³⁶ Por. A. Pelc, *Powołanie do świętości w życiu kapłana*, „Communio” 2003, nr 2, s. 58.

³⁷ Por. A. Grün, *Sumienie, życie, wolność*, „Pastores” 4 (1999), nr 3, s. 11.

³⁸ Por. R. May, *Psychologia i dramat ludzki*, Warszawa 1989, s. 197.

jednak być wpajana w taki sposób, aby stała się wewnętrzną zdolnością alum-nów do przyjmowania władzy przełożonych z najgłębszego przekonania czyli na podstawie sumienia” (nr 11). Z tego wynika, że wierność w wypełnianiu obowiązków jest czytelną miarą odpowiedzialności kandydata do kapłaństwa (ZFK 158).

Kościół w Polsce przestrzega przed nadwrażliwością moralną seminarzystów. Wybiórcze akcentowanie niektórych wartości może doprowadzić do tego, że kandydaci do kapłaństwa nie będą w przyszłości zdolni do podejmowania właściwych decyzji oraz stosowania odpowiedniej hierarchii wartości na płaszczyźnie moralnej (ZFK 158).

Podsumowując, można stwierdzić, że prawidłowo ukształtowane sumienie jest rdzeniem, a także kamieniem probierczym formacji ludzkiej. Jest ono najbardziej zasadniczym punktem odniesienia wszystkich działań ludzkich, bo stanowi najistotniejszy element formacji ludzkiej przyszłego kapłana³⁹.

6. ŚRODKI PRZYCZYNIAJĄCE SIĘ DO FORMACJI LUDZKIEJ

Formacja ludzka rozpoczyna się w życiu kandydata do kapłaństwa od wczesnych lat dzieciństwa. Seminarium duchowne jest tylko miejscem, w którym się ona uzupełnia. Współczesne przemiany społeczne doprowadziły do sytuacji, że kandydaci do kapłaństwa przychodzą do seminarium z coraz większymi brakami w sferze dojrzałości. Sposobem na przewyżczenie tych niedoskonałości może być wprowadzenie roku propedeutycznego i korzystanie z osiągnięć współczesnej psychologii.

6.1. Rola roku propedeutycznego

Kongregacja Wychowania Katolickiego w dokumencie pt. „Rok propedeutyczny” wskazała na istotną rolę tego okresu w formacji seminaryjnej⁴⁰. Ustawodawca partykularny, dostrzegając mankamenty formacji ludzkiej u seminarzystów, jako jedną z możliwości, która ma pomóc dopełnić wspomniane braki, zaproponował wprowadzenie roku propedeutycznego. Przypomina, że dawniej rodziny chrześcijańskie i wspólnoty parafialne były w stanie zapewnić alumnom odpowiednią wiedzę i wychowanie chrześcijańskie (ZFK 220).

³⁹ Por. M u s z y ń s k i, *Istotne wymiary formacji kapłańskiej*, s. 241.

⁴⁰ http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccatheduc/documents/rc_con_ccatheduc_doc_19981005_semin_proped_it.html [dostęp: 30.03.2014].

Obecnie kandydaci często pochodzą z rodzin rozbitych, naznaczonych nałogami lub obojętnymi religijnie. Negatywne zjawiska, które wpływają na kandydata, to promowanie postawy konsumpcyjnej, liberalizmu, a także odrzucania autorytetów (ZFK 221).

Rok propedeutyczny powinien przypadać na okres pierwszego roku studiów seminaryjnych (ZFK 222). Alumni powinni być oddzieleni od alumnów pozostałych roczników (ZFK 223). W trakcie tego roku seminarzyści powinni uzupełnić braki w formacji ludzkiej i duchowej⁴¹. Ten czas ma im pomóc dopełnić mankamenty intelektualne i kulturowe, aby mogli swobodnie podjąć studia filozoficzno-teologiczne (ZFK 223).

W trakcie roku propedeutycznego należy podjąć z alumnami problematykę seksualną, aby mogli oni w sposób bardziej prawidłowy i skuteczny uporządkować tę sferę życia i przygotować się do życia w celibacie (ZFK 223).

W dniu 26 listopada 2009 r. został przyjęty na Konferencji Episkopatu Polski w Częstochowie dokument wprowadzający rok propedeutyczny w toku studiów seminaryjnych⁴². Prawodawca stwierdził, że szczegółowe normy w każdym seminarium ma wprowadzać biskup diecezjalny.

Dokument wskazuje na potrzebę uzupełnienia i wyrównania kondycji duchowej i ludzkiej kandydatów do kapłaństwa. Formacja ludzka i duchowa ma dać kandydatom możliwość poznania siebie oraz zmierzenia się z własną przeszłością i wynikającymi z niej ograniczeniami. Takiej formacji ma służyć kierownictwo duchowe, formowanie sumienia, dni skupienia, rekolekcje, warsztaty z komunikacji interpersonalnej oraz konsultacje psychologiczne⁴³. Dzięki tym środkom formacji mankamenty dostrzeżone u seminarzysty mogą być poddane odpowiedniej terapii. Sposobem formacji ludzkiej może być także praca nad tekstami literackimi, praca fizyczna, aktywny wypoczynek, zapoznanie się z kulturą⁴⁴.

Kandydaci do kapłaństwa powinni podjąć pewien dystans do świata, a ma temu sprzyjać ograniczenie w korzystaniu telewizji, Internetu, gier komputerowych czy też telefonów komórkowych⁴⁵.

⁴¹ Por. M. Biskup, *Annus propedeuticus w formacji seminaryjnej – eksperyment czy konieczność?*, „Ateneum Kapłańskie” 505 (1993), s. 471.

⁴² Konferencja Episkopatu Polski, *Pismo Konferencji Episkopatu Polski w sprawie okresu propedeutycznego*, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 16 (2009), s. 47-48.

⁴³ Por. T. Fitych, *Powołania kapłańskie w duszpasterskim posługiwaniu Kościoła*, „Ateneum Kapłańskie” 504 (1993), s. 259.

⁴⁴ Konferencja Episkopatu Polski, *Pismo Konferencji Episkopatu Polski w sprawie okresu propedeutycznego*, s. 48.

⁴⁵ Por. tamże.

Braki formacji ludzkiej i inne zaniedbania okresu przedseminaryjnego mogą zostać uzupełnione przez alumnów dzięki wskazanym metodom. Nie można traktować roku propedeutycznego jako okazji do eliminacji tych seminarzystów, którzy posiadają jakiegokolwiek braki. Ten okres ma im pomóc w odkryciu mankamentów i ewentualnym podjęciu odpowiedniej terapii.

6.2. Rola badań psychologicznych

W formacji ludzkiej kandydatów do kapłaństwa istotną rolę odgrywa psychologia⁴⁶. Według nich badania psychologiczne, wykłady i ćwiczenia z psychologii mogą być pomocne w poznawaniu siebie, jak też w samowychowaniu (ZFK 223). Może to również umożliwić podjęcie odpowiedniej terapii, aby uzupełnić braki w formacji ludzkiej.

W tym kontekście konieczne jest odwołanie się do dokumentu Kongregacji Wychowania Katolickiego⁴⁷ z dnia 29 czerwca 2008 r. Dyrektywy wskazują na rolę psychologii w przyjmowaniu i formowaniu kandydatów do kapłaństwa. Ustawodawca podkreśla, że biegli powołani do pracy z alumnami powinni nie tylko posiadać wiedzę z zakresu psychologii, ale także z zakresu dynamiki powołania⁴⁸. Powinni także podzielać chrześcijańską antropologię dotyczącą osoby ludzkiej, seksualności, powołania do kapłaństwa i celibatu⁴⁹.

Dyrektywy wskazują, że obecność psychologów jest konieczna, jeśli taka potrzeba się pojawia⁵⁰. Nie może zatem dojść do takiej sytuacji, kiedy to wszystkich kandydatów poddaje się obowiązkowym badaniom, co byłoby warunkiem przyjęcia do seminarium lub też uczestnictwa w procesie formacyjnym. Ważne jest to, aby zwrócić również uwagę na problemy kandydata, któremu przełożeni proponują badanie psychologiczne⁵¹. Poddawanie wszystkich kandydatów obowiązkowi badań zakłada bowiem, że każdy z nich ma jakieś poważne braki osobowościowe.

⁴⁶ Por. M. J a r o s z, *Wartość i znaczenie badań psychologicznych w seminariach*, „Ateneum Kapłańskie” 585 (2006), s. 273-287.

⁴⁷ Por. Congregatio de Institutione Catholica, *Directoriae respicientes usum competentiarum psychologiarum in admittendis et formandis candidatis ad sacerdotium*, „Communicationes” 40 (2008) 2, s. 325-335.

⁴⁸ Por. tamże, nr 6a.

⁴⁹ Por. tamże, nr 6b.

⁵⁰ Por. tamże, nr 6c.

⁵¹ Por. T. G a ł k o w s k i, *Wiedza psychologiczna w formacji kandydatów do kapłaństwa*, „Prawo Kanoniczne” 53 (2010), nr 1-2, s. 54.

Należy zauważyć, że nikt nie może zmuszać kandydata do podjęcia badań psychologicznych lub też jakiejś terapii, bo każdy z kandydatów ma prawo do intymności (kan. 220). Badania psychologiczne można przeprowadzić dopiero po wcześniejszym uzyskaniu zgody alumna. Ta zgoda musi być wyrażona w całkowitej wolności⁵².

Podjmując temat wykorzystania nauk psychologicznych w formacji seminaryjnej, należy przytoczyć opinię kard. J. Ratzingera. Ówczesny prefekt Kongregacji Nauki Wiary podkreślił ważną rolę badań psychologicznych, ale wyraźnie wskazał na ich pomocniczy charakter. Według niego, nauki psychologiczne nie mogą same w sobie decydować o predyspozycjach kandydata do kapłaństwa, ale stanowią pewną część całości, która musi być odczytywana i poznawana w świetle powołania, którym obdarza Bóg i które realizuje się w Kościele i przez Kościół⁵³.

*

Podsumowując zagadnienie formacji ludzkiej w seminariach w świetle dokumentu *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce* z 1999 r. oraz uchwał II Polskiego Synodu Plenarnego należy stwierdzić, że stanowią one odpowiedź na wyzwania, w których znalazł się Kościół w dobie przemian kulturowych. Współczesny kryzys wartości, autorytetów i rodziny, który dotyka społeczeństwa, odbija się brakami w formacji ludzkiej przyszłych kandydatów do kapłaństwa. Z tego względu zostały zaproponowane konkretne środki, dzięki którym alumn w seminarium będzie miał szansę wyrównać i uzupełnić ewentualne braki. Takimi środkami pomocy są wprowadzenie roku propedeutycznego oraz korzystanie z nauk psychologicznych.

BIBLIOGRAFIA

Źródła prawa

- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, 25.01.1983, *Acta Apostolicae Sedis* 75 (1983), pars II, s. 1-317; Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.
- Congregatio de Institutione Catholica, Instructio circa criteria ad vocationes discernendas eorum qui inclinantur ad homosexualitatem, intuitu admissionis ad Seminarium et ad Ordines Sacros, *Acta Apostolicae Sedis* 97 (2005), s. 1007-1012.

⁵² Tamże.

⁵³ Por. tamże.

- Congregazione per l'Educazione Cattolica, Il periodo propedeutico, http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccatheduc/documents/rc_con_ccatheduc_doc_19981005_semin_proped_it.html [dostęp: 30.03.2014].
- Congregatio de Institutione Catholica, Directoriae respicientes usum competentiarum psychologiarum in admittendis et formandis candidatis ad sacerdotium, *Communicationes* 40 (2008), nr 2, s. 325-335.
- Congregazione per l'Educazione Cattolica, Orientamenti sull'amore umano. Lineamenti di educazione sessuale, w: *Enchiridion Vaticanum*, t. IX, Bologna 1987, s. 420-456.
- Congregazione per l'Educazione Cattolica, Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis, w: *Congregazione per l'Educazione Cattolica, Documenti (1969-1989). Formazione dei sacerdoti nel mondo d'oggi*, Liberia Editrice Vaticana, 1990, s. 463-543.
- Ioannes Paulus II, Adhortatio apostolica „Familiaris consortio”, *Acta Apostolicae Sedis* 74 (1982), s. 81-191.
- Ioannes Paulus II, Adhortatio apostolica postsynodalis „Pastores dabo vobis”, *Acta Apostolicae Sedis* 84 (1992), s. 657-804.
- Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 1992.
- Konferencja Episkopatu Polski, Pismo Konferencji Episkopatu Polski w sprawie okresu propedeutycznego, *Akta Konferencji Episkopatu Polski* 16 (2009), s. 47-48.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce*, Częstochowa 1999.
- Sobór Watykański II, Dekret o formacji kapłańskiej „Optatam totius”, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 288-301.
- Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 526-606.
- II Polski Synod Plenarny (1991-1999), Poznań 2001.

Literatura

- Bagrowicz Jerzy., Radość bycia kapłanem – konsekrowanym dla zbawienia świata, *Ateneum Kapłańskie* 606 (2010), s. 215-230.
- Balthazar Hans Urs, *Gli stati di vita del cristiano*, Milano 1985.
- Baniak Józef, Istota i wartość egzystencjalna kapłaństwa hierarchicznego w interpretacji i ocenie młodzieży polskiej, *Communio* 1996, nr 3, s. 103-123.
- Biskup Marian, *Annus propedeuticus w formacji seminaryjnej – eksperyment czy konieczność?*, *Ateneum Kapłańskie* 505 (1993), s. 470-474.
- Borowski Andrzej, O wykształceniu humanistycznym duchownych, *Ateneum Kapłańskie* 537-538 (1998), s. 165-190.
- Czerwik Stanisław, Osoby odpowiedzialne za formację kapłańską, *Ateneum Kapłańskie* 505 (1993), s. 427-441.
- Fitych Tadeusz, Powołania kapłańskie w duszpasterskim posługiwaniu Kościoła, *Ateneum Kapłańskie* 504 (1993), s. 252-265.
- Gałkowski Tomasz, Wiedza psychologiczna w formacji kandydatów do kapłaństwa, *Prawo Kanoniczne* 53 (2010), nr 1-2, s. 41-59.
- Grün Anselm, Sumienie, życie, wolność, *Pastores* 4 (1999), nr 3, s. 5-18.

- Jarosz Marek, Wartość i znaczenie badań psychologicznych w seminariach, *Ateneum Kapłańskie* 585 (2006), s. 273-287.
- Kroplewski Zdzisław, Doświadczenie wolności i posłuszeństwa w seminarium duchownym. Refleksja psychologiczna, *Ateneum Kapłańskie* 537-538 (1998), s. 191-209.
- Mariański Janusz, Wolność jako wartość w procesie przemian. Refleksje socjologiczne, *Ateneum Kapłańskie* 537-538 (1998), s. 210-225.
- May Rollo, Psychologia i dramat ludzki, Warszawa 1989.
- Muszyński Henryk, Istotne wymiary formacji kapłańskiej, *Ateneum Kapłańskie* 504 (1993), s. 238-251.
- Pelc Andrzej, Powołanie do świętości w życiu kapłana, *Communio* 2003, nr 2, s. 35-59.
- Potocki Andrzej, Religia w szkole wobec postaw młodzieży w obszarze moralności seksualnej i małżeńskiej, *Ateneum Kapłańskie* 628 (2013), s. 461-476.
- Werbiński Ireneusz, Duchowość kapłana diecezjalnego, *Ateneum Kapłańskie* 607 (2010), s. 440-449.
- Werbiński Ireneusz, Formacja seminaryjna jako przygotowanie do życia kapłańskiego, *Roczniki Teologiczne* 28-29 (1991-1992), z. 5, s. 65-74.

**Formation Human Candidates for the Priesthood
in the "Principles of Priestly Formation in Poland" of 1999
and the Resolutions of the Second Polish Plenary Synod**

S u m m a r y

Ecclesiastical legislator committed conference of bishops in each country to develop a program of priestly formation. Polish Bishops Conference has issued standards that have been approved by the Congregation for Catholic Education in 1999. Issue of this document coincided with the end of the Second Polish Plenary Synod. His resolutions have some indications as to the formation in the seminary. These documents drew attention to the fact that the contemporary socio-cultural changes significantly influenced the appearance of gaps in the human formation of persons who want to become priests. The legislator stressed that the realization of humanity in this most important task seminarian seminary formation. It contributes to the personal development of the candidate, as well as in the long term, helps build relationships in pastoral work. Important elements of human formation seminarian is to achieve emotional maturity, mature form of freedom and the formation of responsible conscience. The introduction of the propaedeutical period and psychology to enable the candidate to the priesthood obtaining mature human formation. They are useful in even out difference and fill gaps in this sphere of formation.

Słowa kluczowe: powołanie, samokontrola, seminarzysta, człowieczeństwo, seminarium, sumienie, dojrzałość

Key words: vocation, self-control, seminarian, humanity, seminary, conscience, maturity